

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ČETVRTI ODJEL

**PREDMET PANORAMA d.o.o. i MILIČIĆ protiv BOSNE I
HERCEGOVINE**

(Aplikacije br. 69997/10 i 74793/11)

PRESUDA

STRASBOURG

25.07.2017. godine

*Ova presuda će postati konačna u skladu s uvjetima iz člana 44. stav 2.
Konvencije. U presudi su moguće redakcijske izmjene.*

U predmetu Panorama d.o.o. i Miličić protiv Bosne i Hercegovine,

Evropski sud za ljudska prava (Četvrti odjel), zasjedajući u vijeću u sljedećem sastavu:

Ganna Yudkivska, *predsjednica*,

Vincent A. De Gaetano,

Faris Vehabović,

Egidijus Kūris,

Carlo Ranzoni,

Georges Ravarani,

Péter Paczolay, *sudije*,

i Marialena Tsirli, *registrar Odjela*,

nakon vijećanja na sjednici zatvorenoj za javnost dana 04.07.2017. godine donio je sljedeću presudu koja je usvojena navedenog datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u ovom predmetu pokrenut je na osnovu dvije aplikacije protiv Bosne i Hercegovine (br. 69997/10 i 74793/11), podnesene Sudu prema članu 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda („Konvencija“), dana 23.11.2010. godine, od strane Društva sa ograničenom odgovornošću Panorama d.o.o. sa sjedištem registriranim u Distriktu Brčko („preduzeće aplikant“, ili „prvi aplikant“), i dana 18.11.2011. godine od strane g. Đure Miličića, državljanina Bosne i Hercegovine, („drugi aplikant“).

2. Preduzeće aplikant je u početku zastupao g. N. Konjić, advokat iz Tuzle. Od 01.03.2016. godine zastupao ga je g. E. Suljić, advokat iz Sarajeva. Drugog aplikanta je zastupala gđa S. Redžepović, advokat iz Orašja. Vladu Bosne i Hercegovine („vlada“) zastupala je tadašnji zamjenik agenta vlade, gđa Z. Ibrahimović.

3. Aplikanti su se posebno žalili zbog neizvršavanja konačnih presuda domaćih sudova donesenih u njihovu korist, pozivajući se na član 6. stav 1. Konvencije i član 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju.

4. Dana 16.03.2015. godine, pritužbe zbog neizvršavanja presuda dostavljene su vladi, a preostali dijelovi aplikacija proglašeni su nedopuštenima prema pravilu 54. stav 3. Pravila Suda.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI SLUČAJA

A. Činjenice u odnosu na prvog aplikanta

1. Parnični postupak

5. Dana 22.12.1998. godine prvi aplikant je pokrenuo postupak pred Općinskim sudom u Sarajevu („Općinski sud“) protiv Federacije Bosne i Hercegovine („Federacija“) radi isplate naknade za robu oduzetu za vrijeme rata koji se vodio u periodu 1992-95.

6. Dana 10.05.2007. godine, Općinski sud u Sarajevu je naredio Federaciji da prvom aplikantu isplati 521.556,20 konvertibilnih maraka (KM - približno 266.370 eura) na ime materijalne štete, zajedno sa zateznom kamatom po zakonskoj stopi od aprila 1992. godine, kao i troškove postupka prema relevantnim odredbama Zakona o obligacionim odnosima iz 1978. godine.

7. Dana 23.01.2009. godine, Kantonalni sud u Sarajevu djelimično je usvojio žalbu Federacije i preinačio presudu od 10.05.2007. godine u dijelu koji se odnosi na zateznu kamatu. Taj sud je naredio da se kamata obračunava od februara 1996. godine. U preostalom dijelu presuda je potvrđena i postala je pravomoćna istoga dana.

8. Neutvrđenog dana Federacija je izjavila reviziju Vrhovnom sudu Federacije Bosne i Hercegovine („Vrhovni sud“) protiv presude od 23.01.2009. godine zbog pitanja primjene materijalnog prava. Dana 10.06.2010. godine Vrhovni sud je odbio reviziju. Taj sud je posebno utvrdio da je Kantonalni sud u Sarajevu pravilno primijenio Zakon o obligacionim odnosima iz 1978. godine u pogledu zatezne kamate.

2. Izvršni postupak

9. Dana 04.03.2009. godine Općinski sud u Sarajevu donio je rješenje o izvršenju o trošku dužnika.

10. Dana 28.05.2009. godine Općinski sud u Sarajevu je odbio prigovor dužnika i potvrdio rješenje o izvršenju od 04.03.2009.

11. Dana 16.03.2010. godine banka je obavijestila izvršni sud da je aplikant primio 24.244,78 KM na ime troškova postupka.

12. Dana 09.12.2011. godine aplikant je primio 521.556,20 KM na ime glavnog duga.

13. Dana 28.01.2013. godine Općinski sud u Sarajevu je zatražio informaciju od banke o statusu izvršenja.

14. Dana 14.02.2013. godine banka je informirala Općinski sud u Sarajevu da ne smatra da je rješenje o izvršenju od 04.03.2009. godine u potpunosti implementirano (budući da nije bila isplaćena dospjela kamata).

3. *Postupak pred Ustavnim sudom*

15. Dana 17.08.2010. godine prvi aplikant se žalio Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine („Ustavni sud“) zbog neizvršavanja konačne presude od 10.05.2007. godine.

16. Dana 07.11. i 13.12.2012. godine prvi aplikant je informirao Ustavni sud da je glavica isplaćena 09.12.2011. godine, ali da je zatezna kamata ostala neizmirena.

17. Nakon što je pozvano da se izjasni o žalbi prvog aplikanta, Federalno ministarstvo finansija je istaknulo da je Zakon o ratnoj šteti iz 2001. godine propisao da ratna šteta predstavlja dio javnog duga na koji se ne primjenjuje zatezna kamata. Prema tome, ne postoji pravni osnov za isplatu zatezne kamate prvom aplikantu.

18. Dana 12.06.2013. godine Ustavni sud je utvrdio povredu člana 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju zbog kašnjenja u postupku izvršenja. Ustavni sud je naredio Općinskom sudu da bez odgađanja zaključi postupak izvršenja. Međutim, Ustavni sud nije razmatrao pitanje iznosa zatezne kamate.

U dijelu relevantnom za postupak pred Sudom, obrazloženje je glasilo:

„39... iz dostavljene dokumentacije nije vidljivo da je predmetni izvršni postupak okončan donošenjem pravosnažne odluke o odbacivanju ili odbijanju apelantovog izvršnog prijedloga, niti da je izvršenje dovršeno provođenjem izvršne radnje kojom se izvršenje dovršava, niti da je Općinski sud obavijestio apelanta da nije moguće provesti odobreno izvršenje, tj. da postoji bilo koji razlog za obustavu izvršenja... obaveza suda da odobri i provede izvršenje, koje je prema relevantnim odredbama Zakona o izvršnom postupku određeno na osnovu pravosnažne sudske odluke, nije iscrpljena samo donošenjem rješenja o izvršenju i njegovim dostavljanjem na izvršenje organu kod kojeg se nalaze izvršenikova novčana sredstva.

40. Dakle, propust Općinskog suda da u skladu sa zakonskom obavezom ne samo odobri već i provede izvršenje, te da postupak koji je zakonom određen kao hitan okonča na jedan od načina određen zakonom, a u nedostatku razloga utvrđenih zakonom koji bi opravdali takvo postupanje, za rezultat ima miješanje u apelantovo pravo na imovinu koje ne zadovoljava standard „zakonitog miješanja“ u smislu člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.“

19. Prema posljednjim raspoloživim informacijama, ni presuda od 10.05.2007. godine (iznos na ime zatezne kamate), niti odluka Ustavnog suda od 12.06.2013. godine do danas nisu u potpunosti izvršene.

B. Činjenice u odnosu na drugog aplikanta

1. Parnični postupak

20. Drugi aplikant je rođen 1950. godine, a živi u Orašju.

21. Dana 05.06.2001. godine drugi aplikant je pokrenuo postupak pred Općinskim sudom u Orašju protiv Federacije tražeći nadoknadu za njegovu imovinu uništenu za vrijeme rata koji se vodio u periodu 1992-95.

22. Dana 28.05.2007. godine Općinski sud u Orašju naredio je Federaciji da aplikantu isplati 70.000 KM (približno 35.260 eura) na ime materijalne štete, zajedno sa zateznom kamatom po zakonskoj stopi od aprila 2003. godine, kao i troškove parničnog postupka prema relevantnim odredbama Zakona o obligacionim odnosima iz 1978. godine.

23. Ta presuda je postala konačna dana 07.11.2007. godine.

2. Izvršni postupak

24. Dana 14.11.2007. godine drugi aplikant je podnio prijedlog za izvršenje presude od 28.05.2007. godine Općinskom sudu u Orašju.

25. Dana 14.12.2007. godine Općinski sud u Orašju donio je rješenje o izvršenju o trošku dužnika.

26. Dana 13.02.2008. godine Općinski sud je odbio prigovor dužnika i potvrdio rješenje o izvršenju od 14.12.2007. godine.

27. Dana 26.10.2009. godine drugom aplikantu su emitirane obveznice vlade umjesto gotovine na ime glavnog duga u skladu s odredbama Zakona o unutrašnjem dugu iz 2004. godine (vidi tačku 42. dalje u tekstu).

28. U martu 2010. godine drugi aplikant je primio iznos od 2.477,25 KM na ime troškova postupka.

29. Dana 10.12.2010. godine banka je informirala Općinski sud u Orašju da ne može izvršiti bilo kakvu isplatu sa računa dužnika bez odobrenja Federalnog Ministarstva finansija.

30. Dana 04.11.2011. godine Federalno Ministarstvo finansija je informiralo drugog aplikanta da će, u skladu sa izmjenama Zakona o unutrašnjem dugu iz 2004 (vidi tačku 42. dalje u tekstu), biti isplaćen gotovinom u nominalnoj vrijednosti njegovih obveznica kojima nije trgovao na berzi, umanjenoj za iznos isplaćen na ime kamate na obveznice.

31. Dana 05.12.2011. godine drugi aplikant je primio 66.499,98 KM na ime glavnice duga. Drugi aplikant je potvrdio da je tom isplatom u potpunosti izmiren glavni dug.

32. Dana 17.05.2012. godine Općinski sud u Orašju djelimično je obustavio postupak izvršenja s obzirom na isplate izvršene 2010. i 2011. godine.

33. Dana 12.06.2012. godine Ministarstvo finansija je informiralo Općinski sud u Orašju da je presuda od 28.05.2007. godine izvršena u

cjelosti u pogledu glavnog duga i troškova postupka, te da ne postoji pravni osnov za isplatu zatezne kamate.

34. Dana 05.04.2013. godine Općinski sud u Orašju uputio je drugog aplikanta da podnese građansku tužbu za naknadu štete protiv banke po općim pravilima o naknadi štete zbog nepostupanja u skladu sa rješenjem o izvršenju od 14.12.2007. godine, te neizvršenja presude od 28.05.2007. godine u cjelosti.

35. Dana 02.04.2014. godine Općinski sud u Orašju je izmijenio rješenje o izvršenju od 14.12.2007. godine u pogledu načina izvršenja, tako što je naredio izvršenje sa računa dužnika u dvije različite banke.

3. Postupak pred Ustavnim sudom

36. Dana 03.01.2009. godine drugi aplikant je podnio apelaciju Ustavnom sudu zbog neizvršavanja konačne presude od 28.05.2007. godine.

37. Dana 08.06.2011. godine Ustavni sud je utvrdio povredu člana 6. stav 1. Konvencije i člana 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju u predmetu drugog aplikanta, kao i u tri druga slučaja, zbog kašnjenja sa izvršenjem svakog od tih predmeta. Ustavni sud je također utvrdio da je plan izvršenja prema Zakonu o unutrašnjem dugu iz 2004. godine, koji je u to vrijeme propisivao izvršenje konačnih presuda isplatom ratne štete obveznicama vlade umjesto gotovinom, stavljao nesrazmjeran teret na apelante. U svom obrazloženju Ustavni sud se pozvao na svoje ranije odluke u odnosu na isto pitanje. Federaciji je naređeno da izvrši navedene konačne presude bez daljeg odgađanja.

38. Dana 16.01.2013. godine Ustavni sud je zaključio da je njegova odluka od 08.06.2011. godine izvršena.

39. Presuda od 28.05.2007. godine (iznos na ime zatezne kamate), međutim, do danas nije u cjelosti izvršena.

II. RELEVANTNO DOMAĆE PRAVO I PRAKSA

A. Zakonski propisi o ratnoj šteti

40. Federacija je 2001. godine izradila opći plan naknade ratne štete prema Zakonu o ratnoj šteti iz 2001. (*Zakon o utvrđivanju i ostvarivanju potraživanja nastalih za vrijeme ratnog stanja i neposredne ratne opasnosti*, Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine („SN FBiH“) br. 43/01, i Uredbu o javnom dugu (*Uredba o načinu utvrđivanja i realiziranja javnog duga Federacije Bosne i Hercegovine nastalog za vrijeme ratnog stanja i neposredne ratne opasnosti*, SN FBiH br. 17/02; uporedi Čolić i drugi protiv Bosne i Hercegovine, br. 1218/07 et al., 10.11.2009, i Đurić i drugi protiv Bosne i Hercegovine, br. 79867/12 et al., 20.01.2015. godine u vezi sa ratnom štetom u Republici Srpskoj). Potraživanja na ime ratne štete

proglašena su dijelom javnog duga Federacije na koji se ne primjenjuje zatezna kamata (član 6. Zakona o ratnoj šteti iz 2001).

41. Izvršenje konačnih presuda kojima je dosuđena ratna šteta obustavljeno je od 16.10.1998. godine prema Zakonu o obustavi izvršenja iz 1998. (*Zakon o privremenoj obustavi od izvršenja potraživanja nastalih za vrijeme ratnog stanja i neposredne ratne opasnosti*, SN FBiH br. 39/98) i Zakonu o privremenom odlaganju izvršenja iz 2004. godine (*Zakon o privremenom odlaganju od izvršenja potraživanja na osnovu izvršnih odluka na teret budžeta Federacije Bosne i Hercegovine*, SN FBiH br. 9/04).

42. Zakon o unutrašnjem dugu iz 2004. godine (*Zakon o utvrđivanju i načinu izmirenja unutrašnjih obaveza Federacije Bosne i Hercegovine*, SN FBiH br. 66/04, 49/05, 35/06, 31/08, 32/09, 65/09, 42/11 i 35/14) uveo je plan izmirenja za izvršenje konačnih presuda kojima je naređena isplata ratne štete (vidi također *Odluku o emisiji obveznica Federacije Bosne i Hercegovine po osnovu ratnih potraživanja fizičkih i pravnih lica*, SN FBiH br. 47/09). Zakon o unutrašnjem dugu je propisao da se glavni dug treba izmirivati obveznicama vlade, a da se troškovi postupka isplaćuju gotovinom. Obveznice bi dospijevale u roku od četrnaest godina. Bile bi amortizirane u deset godišnjih rata, na njih bi se obračunavala kamata po godišnjoj stopi od 2,5% i bile bi utržive na berzi. Zatezna kamata dosuđena pravomoćnim presudama je otpisana (vidi član 17. stav 4. Zakona o unutrašnjem dugu iz 2004).

43. Kasnije, nakon niza odluka Ustavnog suda kojima je utvrđeno da je takvo zakonsko rješenje suprotno članu 6. stav 1. i članu 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju – među kojima i odluke u predmetu drugog aplikanta (vidi tačku 37. gore u tekstu), te odluke br. AP 703/04 od 23.03.2005, AP 1084/06 od 11.03.2008. i AP 1307/08 od 09.07.2010. godine – Zakon o unutrašnjem dugu iz 2004. godine doživio je nekoliko izmjena. Najvažnija od njih koja je usvojena u novembru 2011. godine, propisala je da se konačne presude izvršavaju gotovinom. Odredba koja se odnosi na zateznu kamatu ostala je neizmijenjena.

B. Zakon o obligacionim odnosima iz 1978. godine

44. Član 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima iz 1978. godine, Službeni glasnik Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije br. 29/78, 39/85 i 57/8, i Službeni glasnik Republike Bosne i Hercegovine br. 2/92, 13/93 i 13/94) propisuje da u slučaju kašnjenja u izvršenju osim glavnice duga dužnik mora platiti i zateznu kamatu po zakonskoj stopi.

C. Praksa Vrhovnog suda i Ustavnog suda

45. U odluci od 14.09.2004. godine, u još jednom predmetu ratne štete sličnom predmetnom slučaju, Vrhovni sud je odbio reviziju koju je podnijela Federacija zbog pogrešne primjene materijalnog prava. U dijelu relevantnom za postupak pred Sudom, njeno obrazloženje glasi:

„... Pravilno su nižestepeni sudovi primjenili materijalno pravo i naveli pravilne i razumljive razloge koje prihvata i ovaj sud.

Ne stoje revizijski prigovori koji upućuju na primjenu Zakona o utvrđivanju i ostvarivanju potraživanja nastalih za vrijeme ratnog stanja i neposredne ratne opasnosti...

Ovim Zakonom se, međutim, utvrđuje procedura ostvarivanja ovih potraživanja pa navedeni zakon nema karakter materijalnog pravnog propisa, već predstavlja procesno pravni zakon koji se odnosi na realizaciju određene vrste potraživanja. U takvoj situaciji njegove odredbe kojima se potraživanja proglašavaju javnim dugom Federacije kao i odredaba da se na njih ne obračunavaju kamate od dana nastanka pa do dana realizacije ne utiču na tok postupka kojim se utvrđuju potraživanja, već može biti od uticaja tek u fazi izvršenja.

... Stoga nisu osnovani prigovori revidenta da je drugostepeni sud prilikom donošenja svoje odluke, bio dužan primijeniti i ovaj Zakon...

Kako se ne radi o materijalnom propisu, to bez obzira na činjenicu što je Zakon o utvrđivanju i ostvarivanja potraživanja nastalih u ratnom stanju i neposredne ratne opasnosti stupio na snagu prije donošenja drugostepene presude isti nije mogao biti primjenjen u ovoj fazi postupka... „

46. U odluci od 20.12.2005. godine koja se odnosi na ratnu štetu u Republici Srpskoj (br. AP 774/04 od 20.12.2005), Ustavni sud je smatrao da zatezna kamata dosuđena pravomoćnim presudama predstavlja „imovinu“ u smislu člana 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju.

47. Kasnije, u predmetu koji je sličan predmetnim slučajevima, Ustavni sud je potvrdio zaključak izvršnog suda da su očigledno neosnovani prigovori dužnika koji su se temeljili na odredbama o zateznoj kamati (odluka br. AP 3940/13 od 07.10.2014). U dijelu relevantnom za postupak pred Sudom, obrazloženje je glasilo:

„28. Kada su u pitanju apelantovi navodi da se u konkretnom slučaju radi o odbijanju nadležnog organa da izvrši pravosnažnu presudu, Ustavni sud naglašava da je izvršenikove prigovore koji se odnose na primjenu odredaba Zakona o ratnoj šteti iz 2001 i Zakona o unutrašnjem dugu iz 2004 [o zateznoj kamati], a koje apelant ističe kao razloge odbijanja izvršenja, Općinski sud već ocijenio ...te ih je odbio kao neosnovane i bankama naložio daljnje provođenje izvršnog postupka...“

PRAVO

I. SPAJANJE APLIKACIJA

48. S obzirom na njihovu zajedničku činjeničnu i pravnu pozadinu, Sud je odlučio spojiti ove dvije aplikacije u skladu s pravilom 42. stav 1. Pravila Suda.

II. NAVODNA POVREDA ČLANA 6. STAV 1. KONVENCIJE

49. Aplikanti se žale zbog neizvršavanja konačnih domaćih presuda donesenih u njihovu korist. Oni se pozivaju na član 6. stav 1. Konvencije koji u relevantnom dijelu propisuje:

„Prilikom odlučivanja o građanskim pravima i obavezama ... svako ima pravo na pravičan i javni postupak u razumnom roku, pred neovisnim i nepristranim sudom uspostavljenim na osnovu zakona.“

A. Dopuštenost

1. Prigovori vlade u pogledu dopuštenosti

50. Vlada tvrdi da član 6. stav 1. nije primjenjiv na predmetni slučaj jer pravo čije ostvarenje aplikanti traže nema temelj u domaćem zakonu. Zakon o ratnoj šteti iz 2001. i Zakon o unutrašnjem dugu iz 2004. godine, koji predviđaju da se zatezna kamata ne obračunava na potraživanja ratne štete i da će zatezna kamata dosuđena pravomoćnim presudama biti otpisana u postupku izvršenja, već su bili na snazi u vrijeme kada su parnični sudovi odlučivali o zahtjevima aplikanata za naknadu štete.

51. Vlada je dalje istakla da drugi aplikant nije iscrpio domaće pravne lijekove budući da se trebao ponovo žaliti Ustavnom sudu nakon izmjena relevantnog zakonodavstva u novembru 2011. godine. Odluka Ustavnog suda od 08.06.2011. godine nije relevantna za njegove predmetne pritužbe koje se odnose na zateznu kamatu.

52. Aplikanti se nisu složili s navedenim. Posebno kada je riječ o drugom prigovoru vlade, drugi aplikant je istakao da je iskoristio sve pravne lijekove koji su mu bili na raspolaganju.

2. Ocjena Suda

(a) Spojivost *ratione materiae*

53. Sud ponavlja da član 6. stav 1. obuhvaća samo „sporove“ o „građanskim pravima i obavezama“ za koja se može reći da su, barem u smislu tvrdnje koju je moguće dokazivati, priznata prema domaćem pravu. On sam po sebi ne jamči bilo kakav poseban sadržaj za „građanska prava i

obaveze“ u pozitivnom pravu država članica (vidi, *inter alia*, *Z i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [GC], br. 29392/95, tačka 87, ESLJP 2001-V). Sud ne može tumačenjem člana 6. stav 1. stvoriti neko pozitivno pravo koje nema pravni temelj u državi o kojoj je riječ. Polazište za Sud moraju biti odredbe relevantnog domaćeg prava i njihovo tumačenje od strane domaćih sudova. Potrebno je gledati izvan pojava i upotrijebljenih jezičkih formulacija i usredotočiti se na realnosti određene situacije (vidi *Boulois protiv Luksemburga* [GC], br. 37575/04, tačke 90-92, ESLJP 2012 i tamo citirane predmete). Među ostalim kriterijima koje Sud može uzeti u obzir jeste i priznavanje navodnog prava u sličnim okolnostima od strane domaćih sudova ili činjenica da su oni zahtjev aplikanta ispitivali u meritumu (vidi *Vilho Eskelinen i drugi protiv Finske* [GC], br. 63235/00, tačka 41, ESLJP 2007-II).

54. Vraćajući se na predmetni slučaj, Sud zapaža da su domaći sudovi priznali pravo aplikanata na zateznu kamatu. Tačno je, kako je s pravom istakla vlada, da su u vrijeme kada su domaći sudovi razmatrali zahtjeve aplikanata na snazi bili Zakon o ratnoj šteti iz 2001. i Zakon o unutrašnjem dugu iz 2004. godine. Sud, međutim, primjećuje da su sudovi odlučili ispitati zahtjeve aplikanata prema općim pravilima o naknadi štete, a ne prema ova dva zakona. Kao što je već rečeno, kada odlučuje o tome da li građansko pravo postoji ili ne postoji, Sud također mora vidjeti kako domaći sudovi tumače domaći zakon.

55. S obzirom na navedena razmatranja, Sud zaključuje da je član 6. stav 1. primjenjiv na predmetni slučaj.

(b) Iscrpljivanje domaćih pravnih lijekova

56. Sud ponavlja da se prilikom primjene pravila o iscrpljivanju domaćih pravnih lijekova iz člana 35. stav 1. Konvencije mora uzeti u obzir činjenica da se on primjenjuje u kontekstu mehanizma za zaštitu ljudskih prava koji su države potpisnice pristale uspostaviti. Prema tome, Sud je uvažio da se član 35. mora primjenjivati s određenim stupnjem fleksibilnosti i bez pretjeranog formalizma. On je dalje ocijenio da pravilo o iscrpljivanju domaćih pravnih lijekova nije apsolutno, te da se ne može primjenjivati automatski; prilikom ispitivanja da li je to pravilo poštovano, bitno je imati u vidu posebne okolnosti konkretnog predmeta. To znači, između ostaloga, da Sud mora realno uzeti u obzir ne samo postojanje formalnih pravnih lijekova u pravnom sistemu dotične države potpisnice, već i opći pravni i politički kontekst u kojem oni djeluju, kao i osobne prilike aplikanta (vidi između ostalih izvora *Kurić i drugi protiv Slovenije* [GC], br. 26828/06, tačka 286, ESLJP 2012 (izvaci), i *Mocanu i drugi protiv Rumunije* [GC], br. 10865/09 i 2 druga, tačke 220-225, ESLJP 2014 (izvaci), i tamo citirane predmete).

57. Vraćajući se na predmetni slučaj, Sud primjećuje da se ustavna apelacija drugog aplikanta u biti odnosila na plan izvršenja prema Zakonu o

unutrašnjem dugu iz 2004. godine koji je tada bio na snazi (vidi tačku 37. u tekstu gore). Sud dalje zapaža da je o ustavnoj apelaciji prvog aplikanta odlučeno 2013. godine, što znači nakon zakonskih izmjena na koje se pozvala vlada, te da iako je on jasno formulirao svoju pritužbu u pogledu zatezne kamate, Ustavni sud nije razmatrao to pitanje (vidi tačke 16. i 18. gore u tekstu). Nadalje, u kasnijoj odluci koja se odnosila na ratnu štetu, Ustavni sud je samo potvrdio obrazloženje izvršnog suda u pogledu zatezne kamate, bez davanja vlastitog mjerodavnog tumačenja po ovom pitanju (vidi tačku 47. gore u tekstu).

58. Prema tome, nije dokazano da bi nova apelacija Ustavnom sudu u ovoj konkretnoj stvari mogla osigurati pravnu zaštitu u vezi sa pritužbom drugog aplikanta i pružiti mu razumne izgleda na uspjeh. U takvim okolnostima, Sud smatra da se ne mogu prihvatiti prigovori vlade po osnovu neiscrpljivanja domaćih pravnih sredstava (vidi, *mutatis mutandis*, *Zornić protiv Bosne i Hercegovine*, br. 3681/06, tačka 21, 15.07.2014, i *Hadžimejlić i drugi protiv Bosne i Hercegovine*, br. 3427/13 i 2 druga, tačka 46, 03.11.2015).

3. Zaključak

59. Sud konstatira da aplikacije nisu očigledno neosnovane u smislu člana 35. stav 3. (a) Konvencije, te da nisu nedopuštene ni po bilo kojem drugom osnovu. One se stoga moraju proglasiti dopuštenima.

B. Meritum

1. Navodi strana

60. Aplikanti su naveli da su njihova građanska prava utvrdili domaći sudovi presudama od 10.05. i 28.05.2007. godine koje su ostale neizvršene.

61. Vlada je tvrdila da su konačne presude u korist aplikanta izvršene u cjelosti. Aplikanti su primili isplatu glavnice duga i troškova postupka. Zatezna kamata nije mogla biti isplaćena jer je bila otpisana u skladu sa Zakonom o unutrašnjem dugu iz 2004. godine.

2. Ocjena Suda

62. Sud ponavlja da član 6. stav 1. svakoj osobi osigurava pravo da o zahtjevu koji se odnosi na njena građanska prava i obaveze odlučuje sud: na taj način, on otjelovljuje „pravo na sud“ čiji je jedan aspekt pravo pristupa, odnosno pravo pokretanja postupka pred sudom u građanskim stvarima. Međutim, to pravo bilo bi iluzorno ako bi domaći pravni sistem države potpisnice dozvoljavao da konačna, obavezujuća sudska odluka ostane bez učinka na štetu jedne strane. Bilo bi nezamislivo da član 6. stav 1. detaljno opisuje procesne garancije koje se daju stranama u postupku – postupak koji

je pravičan, javan i ekspeditivan – a da ne štiti implementaciju sudskih odluka. Tumačenje da se član 6. odnosi isključivo na pristup sudovima i vođenje postupka, zaista bi dovelo do situacija nespojivih sa načelom vladavine prava koje su se države potpisnice obavezale poštovati kada su ratificirale Konvenciju. Izvršenje presude bilo kojeg suda mora se stoga smatrati sastavnim dijelom „suđenja“ u smislu člana 6. (vidi *Hornsby protiv Grčke*, 19.03.1997, tačka 40, *Izveštaji 1997-II*, i *Immobiliare Saffi protiv Italije* [GC], br. 22774/93, tačka 63, ESLJP 1999-V).

63. Sud ponavlja da načelo pravne sigurnosti predstavlja jedan od temeljnih aspekata vladavine prava koje, između ostalog, zahtijeva da kada sudovi konačno odluče o nekom pitanju, njihova odluka se ne treba dovoditi u pitanje (vidi *Brumărescu protiv Rumunije* [GC], br. 28342/95, tačka 61, ESLJP 1999-VII, i *Jeličić protiv Bosne i Hercegovine*, br. 41183/02, tačka 44, ESLJP 2006-XII).

64. Sud dalje primjećuje da je izvršni sud uputio drugog aplikanta da podnese tužbu u parničnom postupku protiv banke prema općim pravilima o naknadi štete zbog neizvršavanja u cjelosti presude donesene u njegovu korist. U vezi s tim Sud ponavlja da bi zahtjev da aplikant pokrene drugi parnični postupak nakon što je već dobio konačnu presudu u svoju korist predstavljao pretjerani teret za njega (vidi, *mutatis mutandis*, *Metaxas protiv Grčke*, br. 8415/02, tačka 19, 27.05.2004, i *Đukić protiv Bosne i Hercegovine*, br. 4543/09, tačka 33, 19.06.2012). Jasno je da prošlo više od osam, odnosno skoro deset godina, od pravomoćnosti domaćih odluka o kojima je riječ, a one još uvijek nisu u cjelosti izvršene. Prema tome, Sud zaključuje da je došlo do povrede člana 6. stav 1. Konvencije u predmetnom slučaju (vidi *Jeličić*, citiran gore, tačke 38-46 i 48-49; *Milisavljević protiv Bosne i Hercegovine*, br. 7435/04, tačka 27, 3.03.2009; i *Đukić*, citiran gore, tačka 33).

III. NAVODNA POVREDA ČLANA 1. PROTOKOLA BR. 1 UZ KONVENCIJU

65. Aplikanti su se dalje žalili da dugotrajni propust vlasti da postupe prema obavezujućim i izvršnim presudama donesenim u njihovu korist predstavlja povredu njihovog prava na mirno uživanje imovine zajamčeno članom 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju koji glasi:

„Svaka fizička i pravna osoba ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen njegove imovine osim kada je to u javnom interesu i u skladu s uvjetima propisanim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primijeni zakone koje smatra potrebnim kako bi regulirala korištenje imovine u skladu s općim interesom ili kako bi osigurala plaćanje poreza ili drugih doprinosa ili kazni.“

A. Dopuštenost

66. U skladu sa svojim navodima u odnosu na član 6. stav 1. Konvencije, vlada je tvrdila da član 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju nije primjenjiv u predmetnom slučaju budući da prema domaćem zakonu aplikanti nisu imali legitimno očekivanje da će im biti isplaćena zatezna kamata. Vlada se posebno poziva na slučaj *Kopecký protiv Slovačke* ([GC], br. 44912/98, tačka 56, ESLJP 2004-IX). Vlada je dalje navela da se predmetni slučaj razlikuje od predmeta koji je Ustavni sud ispitivao u svojoj odluci od 20.12.2005. godine (vidi tačku 45. gore u tekstu) budući da je u vrijeme kada su razmatrani zahtjevi ovih aplikanata za naknadu štete, *lex specialis* u pogledu zatezne kamate već bio na snazi.

67. Aplikanti su ponovili da je njihovo pravo na zateznu kamatu utvrđeno konačnim presudama domaćih sudova.

68. Suprotno tvrdnji vlade, Sud je mišljenja da se presedan utvrđen u presudi *Kopecký* ne može primijeniti na predmetni slučaj. U tome predmetu zahtjev aplikanta za restituciju bio je uvjetan od početka, a pitanje o tome da li je on ispunio zakonske uvjete trebalo je biti razriješeno u narednim sudskim postupcima. Sudovi su na kraju utvrdili da aplikant nije ispunio zakonske uvjete. Sud je stoga zaključio da aplikantov zahtjev u tom predmetu nije bio dovoljno utvrđen da bi se mogao okvalificirati kao „imovina“ čime bi stekao zaštitu člana 1. Protokola br. 1 (vidi *Kopecký*, citiran gore, tačka 58).

69. U predmetnom slučaju, međutim, „imovina“ aplikanata u smislu člana 1. Protokola br. 1 utvrđena je konačnim presudama nadležnih domaćih sudova (vidi, *Burdov protiv Rusije*, br. 59498/00, tačka 40, ESLJP 2002-III). Tačno je da je *lex specialis* već bio na snazi u vrijeme kada su razmatrani zahtjevi aplikanata. Međutim, kako je gore već rečeno, domaći sudovi, iako su znali za dotični *lex specialis*, odlučili su primijeniti opća pravila o naknadi štete.

70. Sud konstatira da aplikacije nisu očigledno neosnovane u smislu člana 35. stav 3. (a) Konvencije. Nadalje, one nisu nedopuštene ni po bilo kojem drugom osnovu. Stoga se one moraju proglasiti dopuštenima.

B. Meritum

1. Navodi strana

71. Aplikanti su ponovili da je za potpuno izvršenje domaćih presuda koje su predmet razmatranja potrebno isplatiti zateznu kamatu.

72. Vlada je tvrdila da su konačne presude u korist aplikanata izvršene u cjelosti.

2. Ocjena Suda

73. Sud ponavlja da nemogućnost da se osigura izvršenje konačne presude u korist aplikanta predstavlja uplitanje u njegovo ili njeno pravo na mirno uživanje imovine, kako je propisano u prvoj rečenici prvog stava člana 1. Protokola br. 1 (vidi, među ostalim izvorima predmet *Burdov*, citiran gore u tekstu, tačka 40, i *Jeličić*, citiran gore, tačka 48). Konačnim presudama koje su predmet razmatranja u ovom slučaju bez sumnje je za aplikante nastalo izvršno potraživanje, zaštićeno članom 1. Protokola br. 1.

74. Iz razloga navedenih u vezi sa članom 6. stav 1. Sud dalje smatra da uplitanje u imovinu aplikanta nije opravdano u okolnostima predmetnog slučaja. Prema tome, došlo je i do povrede člana 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju.

IV. PRIMJENA ČLANA 41. KONVENCIJE

75. Član 41. Konvencije propisuje:

„Ukoliko Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije ili njenih Protokola, te ukoliko zakonodavstvo visoke strane ugovornice o kojoj je riječ omogućuje samo djelomično obeštećenje, Sud će, po potrebi, odrediti pravičnu naknadu oštećenoj strani.“

76. Aplikanti nisu podnijeli zahtjev za pravičnu naknadu. Prema tome, Sud smatra da nije pozvan da im dosudi bilo koji iznos po tom osnovu.

77. Međutim, mora se napomenuti da presuda u kojoj Sud utvrdi povredu Konvencije ili njenih Protokola nameće pravnu obavezu tuženoj državi ne samo da osobama o kojima je riječ isplati iznose dosuđene u vidu pravične naknade, već i da odabere, uz nadzor od strane Komiteta ministara, generalne i/ili, ako je to primjereno, individualne mjere koje će biti usvojene u njenom domaćem pravnom poretku kako bi se otklonila utvrđena povreda (vidi *Apostol protiv Gruzije*, br. 40765/02, tačke 71-73, ESLJP 2006, i *Marčić i drugi protiv Srbije*, br. 17556/05, tačke 64-65, 30.10.2007).

78. Imajući u vidu svoj zaključak u ovom predmetu, Sud smatra da tužena država mora osigurati potpuno izvršenje presuda od 10.05. i 28.05.2007. godine isplatom zatezne kamate koja je aplikantima dosuđena tim presudama (vidi, *mutatis mutandis*, *Pralica protiv Bosne i Hercegovine*, br. 38945/05, tačka 20, 27.01.2009).

IZ NAVEDENIH RAZLOGA SUD JE JEDNOGLASNO

1. *Odlučio* spojiti aplikacije;
2. *Proglasio* aplikacije dopuštenima;

3. *Utvrđio* da je došlo do povrede člana 6. stav 1. Konvencije;
4. *Utvrđio* da je došlo do povrede člana 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju;
5. *Utvrđio* da tužena država ima osigurati isplatu zatezne kamate koja je naređena pravomoćnim domaćim presudama razmatranim u predmetnom slučaju, u roku od tri mjeseca od dana kada presuda postane konačna u skladu sa članom 44. stav 2. Konvencije.

Sačinjeno na engleskom jeziku i dostavljeno u pisanom obliku dana 25.07.2017. godine, u skladu s pravilom 77. stavovi 2. i 3. Pravila Suda.

Marialena Tsirli
registrar

Ganna Yudkivska
predsjednica